

Takoj lani je začela z adaptacijami in dom primerno uredila, da bo ustrezal vsem zahtevam. Adaptacijski stroški so znašali okrog 250.000 Din. Letos v maju so se izselile stranke in končana so bila zadnja dela. V internatu so zelo zmerne cene, da jih bo lahko zmagoval za svoje otroke tudi učitelj z dežele. Ljubljani bo dom zlasti o počitnicah in o priliki učiteljskih prireditvev v mestu mnogo koristil, saj bo lahko prenočilo v njem mnogo gostov.

Po slovesnostih je prisotne goste vodil tov. Kobal po domu in razkazoval njegovo ureditev. V domu je sedaj že nastanjenih 37 dijakov. Za letos je pripravljenih 40 po-

stelj v 5 spalnih sobah. V domu sta tudi dve učilnici, dve sobi za prefekta, bolniška soba in pisarna. Jedilnica je v drugem poslopuju, kjer je tudi kuhinja in je tam še prostora za večjo sobo, v kateri bo prostora za 28 poseljev. Toda to bo mogoče preurediti šele v bodoče, če bo zadržati stalo učitelstvo tudi v bodoče ob strani in jo podpiralo z denarnimi prispevki.

Lepa je bila ta skromna slovesnost, ki nas navdaja z zavestjo, da je mogoče realizirati vsako idejo. Dolga je doba 40 let, toda danes stoji tudi naš »Učiteljski dom« in dolžnost nam velja, da skrbimo za njegov pravičen razvoj in obstoj.

Ob odhodu banskega šolskega nadzornika Andreja Skulja

V zadnji številki »Učiteljskega tovariša« smo čitali, da je bil razrešen vršenja dolžnosti banskega šolskega nadzornika tov. Andrej Skulj. S to vestjo je bilo prizadeto vse slovensko učitelstvo, ki pozna tov. Andreja Skulja in njegovo delo.

Že l. 1925. je bil sreski šolski nadzornik za ljubljansko okolico. Izkazal se je kot dober

svetovalec v vseh šolskih in pedagoških zadevah, izkazal se je pa tudi kot objektivni in razsoden predstojnik in nadzornik. Vsakdo, ki ga je poznal, je cenil njegovo delo in kot dobremu kmetijskemu strokovnjaku mu je pozneje poverila oblast mesto nadzornika šolskih vrtov. Tudi to funkcijo je vršil v splošno zadovoljstvo nad vse vestno. Prav zaradi svoje objektivnosti, zaradi svojega stvarnega dela, zaradi poznanja slovenskega šolstva je bil že l. 1928. imenovan za oblastnega šolskega nadzornika. Toda, ker to njegovo imenovanje ni bilo izvedeno, mu je bilo poverjeno vodstvo banovinskega šol. odbora, kjer je uspešno deloval za gospodarski dvig našega šolstva.

Za v. d. banskega šolskega nadzornika je bil tov. Skulj imenovan v decembru 1934. Niti eno leto ni bil na tem položaju, toda njegovo blagodejno objektivnost in trezno presojo vseh zadev smo opažali učitelji ves ta čas in ob vsaki priliki. Kot najboljši poznavalec slovenskega šolstva je presojal vsakega učitelja (ico) le, in edino kot učitelja(ico). Pravi zagovornik učiteljskih moralnih pravic, kot je tov. Skulj vedno bil, tudi ne more drugače ravnati.

Ko zapušča svoje mesto moramo poudariti, da občuti vse slovensko učitelstvo to kot veliko izgubo. Saj nam je tov. Skulj dobro znan ne samo kot pedagoški delavec in šolski organizator, marveč ga poznamo tudi kot poverjenika UJU in urednika »Učit. tovariša« ter mladinskega pisatelja. Njegovo delo je bilo povsod vidno, stvarno in koristno. Nikoli ni ostajal pri besedah, vedno je prešel tudi k dejanjem.

Preudarnega, objektivnega in vseskozi požrtvovalnega šolnika bomo težko pogrešali.

L.

Načela prosvetne politike

Svoboda učitelja pri delu

Za dosego kulturno-prosvetnih stremeljenj in za uspeh dela udruženja za napredek šole in narodne prosvete, si je postavilo JUU v svoji deklaraciji tudi načelo:

»Svoboda učitelja pri delu, da se lahko usposobi za dovršenega vzgojitelja in principce: akademsko izobrazbo učitelstva, pedagoško neodvisnost, ekonomsko-socialno preskrbo, stalnost v službi in državljansko enakopravnost in svobodo«.

V članku, ki je izšel pod istim naslovom v predzadnji številki »Učiteljskega tovariša« sem obrazložil najvažnejše temelje, ki so nujno potrebni za razvoj otrokove svobode v šoli. Toda ta je brez učiteljeve svobode pri njegovem delu nemogoča. Eno je posledica drugega — stremljenje po prvem ustvarja zahtevo po drugem.

Sedanje jugoslovansko učitelstvo stremi za tem, da naj postane učitelj pri svojem delu, in to predvsem v šoli, dovršen vzgojitelj. Do dovršenosti je potrebnih mnogo stopinj, a če je tudi dana učitelju možnost, da se dviga po vseh stopinjah, ki ga vodijo do dovršenosti, bo mogel doseči najvišjo stopnjo popolnoma

dovršenega vzgojitelja šele tedaj, če je sam popolna osebnost. Toda za razpravo o tem končnem smotru ni tu mesta, marveč si oglejmo predvsem predpogoje, ki jih vsebujejo posamezni, v deklaraciji iznešeni principi.

Na vseh letošnjih banovinskih skupščinah je razpravljalo učitelstvo o potrebi reorganizacije učiteljske izobrazbe. Na banovinski skupščini v Ljubljani sta predavala o predmetu g. prof. Šilih in tov. Dovgan. Prvi je obravnaval dvojni in sicer prehodno in dokončno obliko učiteljske izobrazbe. V obeh prihaja do zaključne zahteve po akademski izobrazbi. Drugi je postavil zahtevo o dovršeni srednji šoli in dvoletni pedagoški akademiji. Na osnovi vseh sklepov banovinskih skupščin je bil sprejet na glavni skupščini sklep z zahtevo akademske izobrazbe za učitelstvo. S tem sklepom ni mišljeno, da bi naj bodoči učitelji študirali sedanje fakultete na univerzah, marveč bi morala biti pedagoška fakulteta prilagojena tako, da bi dobili na njej bodoči učitelji vseh kategorij teoretično in tudi praktično podlago za svoje delo v šoli, a bi istočasno študirali tudi poudarne naučne discipline ter se tako spopolnjevali.

tudi s praznimi vrečami domov. Bila je to nekaka bera, kot jo je pobirala tudi duhovščina. Seveda je bil tu učitelj mnogo odvisen od dobre volje ljudi in še bolj od letine. Pri tem se je primerila marsikaka vesela in smešna epizoda, pa tudi mnogo žalostnih in neveselih, če se je ljudstvo upiralo tem dajatvam. Pogosto se je moral učitelj pobirajoč bero vrniti domov praznih rok in se je v sili večkrat obrnil na oblasti za pomoč. »Učit. tov.« navaja celo primere, ko je moral učitelj z oboženo pomočjo izterjevati bero, če je hotel dobiti to, kar mu je šlo, in če ni hotel živ v zemljo z družino vred. Koliko »goljufov, tatov«, in enakih olepotičen svojega imena je moral v takih primerih shraniti, večkrat celo vprico otrok, ki so hodili k njemu v šolo — še hušje je bilo pa tam, kjer je učitelj dobival plačo v denarju.

Zato je učitelstvo te dobe dajalo v svojem glasilu dokaj glasno duška svojemu stremljenju, in sicer: Bera naj se odpravi. Učitelj naj bo plačan le kot učitelj, cerkveniške službe naj ne opravlja, organizativsko pa le tisti, ki jo hoče prostovoljno za svoj poljšek, a naj bo za to posebej plačan. Namesto bere naj se kmetu in drugim stanovom naloži davek v enaki vrednosti, kot je vredna bera vsakega posameznika. To je učitelstvo v »Učit. tov.«, ki je bil najvnetejši zagovornik teh učiteljskih stremeljenj tudi doseglo z novim šolskim zakonom iz l. 1869. in s paralelnimi zakoni v deželnih zborih.

Najboljši ironizator preje opisanih razmer v učiteljskem stanu, a obenem najboljši satirični opisovalec tu opaženih tragikomskih dogodkov je pač učitelj Bernard Tomšič iz Metlike, znan tudi po tem, ker je spisal: »Eno prav lepo ino kunftno Peissen, ki jo

Dejstvo je, ako hočemo vzgojiti svobodnega otroka, moramo imeti svobodnega, intelektualno in pedagoško zelo močnega učitelja. Takega pa ne more ustvariti dosežanja učiteljska šola, marveč edino le posebna, temu namenu prirojena pedagoška fakulteta na univerzi.

Učitelstvo občuti pri svojem praktičnem delu stalno pomanjkanje znanja v vseh panogah. Da se spopolnjuje, obiskuje razne tečaje, in prav to dejstvo toliko bolj potrjuje naše zahteve po akademski izobrazbi. Le visoko naobrazan in tudi inteligenten učitelj bo mogel nuditi otrokom svobodo v šoli. Slaba ali premala učiteljeva izobrazba pa to izključuje. Prav zaradi otroka je akademska izobrazba učiteljstva nujno potrebna.

Tudi pedagoška odvisnost učitelja v izvrševanju njegovega učnega in vzgojnega poklica v šoli ne more dovesti do vzgoje svobodnega otroka.

Naš šolski zakon iz leta 1929. predvideva delovni princip pouka, toda za izvedbo tega principa je nujno potrebna popolna pedagoška neodvisnost, ki je bila doslej zelo ovirana z različnimi predpisi in učnimi načrti in tudi s predpisanimi učnimi knjigami, kar vse spravljajo učitelja v popolno pedagoško odvisnost. Ako bomo hoteli uvesti v naše šolstvo moderne pedagoške principe in postaviti naše šolstvo na čim višjo stopnjo, bomo morali zagotoviti učitelju predvsem popolno pedagoško neodvisnost.

Ekonomsko-socialna preskrba učitelja spada med glavne principe in pogoje našega dela. Prav danes, ko stoji učitelstvo pred dejstvom, da so nekateri posamezniki izgubili precejšen del svojih dosežanih prejemkov, je pač naša dolžnost, da najkrepkeje podarimo prav ta temeljni princip učiteljeve svobode v šoli. Od leta do leta se znižujejo dohodki učitelja, a žal da se pri tem ne misli na pravo in pravilno ekonomsko in socialno preskrbo. Prezadolženost ogromne večine učiteljstva nam priča, da je ekonomska preskrba preslaba in zadevna statistika bi nam pokazala naravnost neverjetne številke. Proučevanje vzroka zadolženosti bi nas dovedlo do zaključka, da jo povzročajo po večini le bolezenski primeri v družini. Vse dosežanje socialno zavarovanje učiteljstva sloni na prostovoljni privatni inicijativi, ki pa še ni pognala v vsem stanu pravih korenin. In vendar je prav ekonomsko-socialna preskrba naravnost vitalnega pomena za stan, kot je učiteljski in zato je toliko večjega pomena za svobodo učitelja pri njegovem delu.

Predpogoj učnega uspeha v šoli je temeljito spoznavanje krajevnih razmer, in dobre učne uspehe moremo pričakovati le od dela, ki je plod sociološkega spoznavanja. Za vsako temeljito spoznavanje kraja in njegove okolice je potrebno mnogo časa. Prav zaradi tega pa mora imeti učitelj stalnost. Omogočeno mu mora biti, da se lahko brez skrbi posveti proučevanju okolice, spoznavanju

Za jesen in zimo!

Tople volnene tkanine za plašče, kostume, obleke, kakor tudi vso drugo manufakturno blago si preskrbite pri znani tvrdki

A. ŽLENDER

LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

Ogromna zaloga najboljših kvalitet Vam nudi bogato izbiro trpežnega blaga, finih vzorcev in barv ter najsolidnejših cen.

Cenjenemu učiteljstvu popust!

ljudi in razmer, kar mu je za vzgojo svobodnega otroka nujno potrebno. Samo ako ne misli na svojo preemestitev, se more učitelj popolnoma posvetiti delu v šoli in izven nje. Stalnost je učitelju in njegovemu delu nujno potrebna.

Za učitelja, najvažnejšega prosvetnega delavca med narodom, je naravnost ponižujoče, da se smejo in morejo vmešavati v vprašanja njegove preemestitve ali nepreemestitve tudi lajki. Tega vpliva se mora učitelstvo rešiti. Uvesti se bo morala učiteljska stalnost, ker s tem se bo šele začela učiteljeva svoboda, ki je predpogoj otrokove svobode v šoli.

Med predpogoje uspešnega učiteljevega dela spada tudi princip državljanske enakopravnosti in državljanske svobode. Ako primerjamo učiteljske disciplinske predpise s predpisi za ostalo uradništvo, tedaj moramo priti do zaključka, da učitelstvo ne uživa državljanske enakopravnosti. Učitelstvo bi se moralo v pogledu disciplinskega postopka izenačiti z ostalim uradništvom. To je naša moralna etična potreba, to je naša državljanska pravica. Učitelstvo vendar ne sme biti izven etične pravice in pravičnosti. Državljanstva enakopravnost je predpogoj učiteljevi svobodi. Učitelstvo naj bo odvisno le od prosvetnih oblasti in ne od političnih, posveča naj vse svoje sposobnosti šoli in prosveti in s tem narodu, nikakor pa naj se ne smatra za orodje s katerim bi hoteli pridobivati ljudstvo razni politiki in nepolitiki, ki hočejo s svojim lažnim vplivanjem odvzeti šoli in učiteljstvu njegovo pravi namen ter oboje postaviti v službo lastnega egoizma.

Svoboda je za učitelstvo nujna potreba, a za njegovo delo — pogoj.

Samo svobodni, stalni učitelji morejo vzgajati svobodnega otroka, samo svobodni učitelji morejo s svojim delom zapustiti vidne kulturne sledove za seboj.

—ž

Naš odgovor na članek „Rana med učitelji“

Na članek »Rana med učitelji« v 36. in 37. številki »Gorenjca« z dne 7. in 15. septembra 1935 smo poslali uredništvu dne 23. septembra t. l. v priporočnem pismu svoj odgovor s prošnjo, da se priobči v prvi sledeči številki. Odgovor bi imel iziti v 39. številki navedenega tednika z dne 29. septembra. Ker Gorenjec ni priobčil lojalnega popravka, pri našemo svoj odgovor v celoti spodaj.

RANA MED UČITELJI.

Z ozirom na članek, priobčen pod gornjim naslovom v 36. in 37. številki. Vsa tega tednika, prosimo, da blagovolite priobčiti objektivni pravičnici in resnici na ljubo sledeči naš odgovor:

Deklaracija kakor resolucija sta javen akt XV. glavne skupščine JUU in naslovljena na vso javnost, torej na vse stanovne brez

izjeme. Zato so nepravilni in pogrešni zaključki rektorja visoke pedagoške šole v Zagrebu g. dr. Stepana Bosanca, ki prenaša v svojem članku v »Hrvatski straži« z dne 28. avgusta št. 197 »Staleška politika JUU« točko o naši obojni lažnega nacionalizma in patriotizma le na učitelstvo. Kaj je dalo g. dr. Bosancu povod za tako tolmačenje deklaracije, nam ni znano, ugotavljamo pa, da je apliciranje deklaracije zgolj na en sam stan neobjektivno in pristrano. Ker se naslanja članek »Rana med učitelji« v 36. in 37. številki »Gorenjca« na izvajanja rektorja visoke pedagoške šole in ta izvajanja skoraj dobesedno ponatiskuje, je jasno, da so tudi v njem ti zaključki pogrešni.

S tem pa ne trdimo, da ni bilo tudi v vrstah učiteljstva nekaj žalostnih primerov nacionalnega in patriotskega osumljenja in ovajanja lastnih stanovskih drugov. Vendar

je peu Juri Nabore tejša 20. Novembra tejša leta 1775. ki je u an osazheto faro perfhou.« (Izšla je l. 1871. na 3. str. v 4° pri Egerju v Ljubljani. Glej Simoničevo bibliografijo str. 374.) Nekateri se niso razumeli in so se jezili — drugi so se smejali. Posebno so bili hudi na vrstice:

Kir bo jabuk dost' pr'nesu,
(v šolo namreč)
Tist' bo dobro glavlo' mov,
A' za' ušesa ga bom stresu,
Kir bo prazen k' men' pr'šou.

Se vse zanimivije dve črtici je pa priobčil Bernard Tomšič v S. P. l. 1854.; kjer opisuje vse težave učiteljstva pri pobiranju svoje plače. Zelo zanimiva je za nas tudi dr. Lahova študija: Šmarski šomašter in njegova doba.

Bernard Tomšič je spisal: Smešnico in resnico. Ne bom napisaval vse, omenim le tiste točke, ki so za našo razpravo najvažnejše.

K županu, kjer je tudi gostilna, je prišel v nedeljo popoldne novodošli učitelj, da se z njim resno pogovori glede šole. V ta pogovor so se vmešali trije že malo od vina prehlajeni vinski bratci: Boštjan, ki je v govor vmešaval frazo: Kaj sem hotel reči, Urban, ki je prepletal svoj govor z besedama: Na priliko in Jernej, ki je na koncu privedel besedo: takole.

Kaj sem hotel reči — Boštjan je začel: »Od vas mi dozdaj še vse dopada. — Ne zamerite mi gospod učitelj, če vas v neki reči grajam, in to je v prvič, da se niste danes v primernih pesmi za pobrano bero pri farmanih v cerkvi zahvalili.«

Urban: »Vaš sprednik — na priliko — ni tega nikoli pozabil.«

Jernej: Drugo leto pravim ne boste nič dobili — takole.«

Boštjan: V drugič ste se v beri preveč pokoncu deržali, kakor, da bi bil kmet vaš sluga — — — Drugo pot, kadar pojedete po bero, glejte, da se z duhanom obvedejo baže preskrbite (najbrž kavo in tobak), šalite se kolikor je moč s seljani, zakrožite kako posvetno pesem, hvalite žene, te vam bodo dale jaje, slanine, masla, kako pišče, šako moke, suhih češpelj in kerhlov. Kaj sem hotel reči. Če tega ne storite, vas bodo mladi in stari gospodarji pustobo imenovali in le toliko dali, kolikor ravno morejo in še to z godrnjanjem.

Jernej: Jaz rečem nadalje takole, da bi prej, ko Vam bomo derv vozili, se takole v primernih pesmi v cerkvi pri farmanih priporočili, kar je bilo od njega dni navada pri nas in tudi mora biti, ako hoče učitelj takole v topli sobi spati. — — —

Zupan, ki se je ujezil, je potolažil učitelja s temi besedami: »Naj vas to prazno berbranje ti menj dobro poznanih mož; revnih bajtarjev — — — nikakor ne žali. Vsi pošteni možje, katerih je hvala Bogu večina v fari, vas čislajo in hvalijo. — Res, da je bil dozdaj učitelj v beri pravi mučenik, če se ni ljudem uklanjal, če temu ali unemu ta ali una pesem ob nedeljah ni po volji bila, ga je očitno grajal in mu le piclo meril. Temu mora sedaj konec biti. Vaše zadržanje o beri je vse hvale vredno, da se za krvavi zaslužek vaš ljudem ne hlinite in ne ližete. — — — Da se za pobrano bero pri očitni službi božji v pesmi farmanom zahvalili niste je tudi prav, ker se v temeljno božjem le Bogu, ne ljudem hvala pet sme. — — —« (Dalje prih.)

Ciril Petrovc:

Slike iz naše preteklosti

(Nadaljevanje.)

Ze prvi letniki »Učit. tov.« — še bolj pa njegovega predhodnika Šolskega Prijatelja (SP) opisujejo težavne razmere učiteljskega stanu prav zaradi plače. Cela knjiga bi se dala iz tega napisati, ne da bi postala dolgočasna. Koliko tragike je v tem iskanju zaslužka ravno pri takratnem učiteljstvu. Koliko zmožnih ljudi se je takrat moralno izgubilo in zapilo! — Koliko jih je v svojem delu popolnoma otopelo. Naša mlajša generacija ni ma prilike, da bi se o tedanjih razmerah dovoljno poučila in s pravim razumevanjem čitala take epizode. Ker sem prepričan, da ne bodo izostale tudi take glade pobiranja bere in drugih zaslužkov po tedanjem učiteljstvu, naj tu napišem nekoliko besed v pojasnilo.

Kjer se je ustanovila kaka šola, se je sestel odbor za šolo vnetih mož in določil kolikšni bodo učiteljevi dohodki. Ta sestavljeni proračun, ki je natančno določal koliko dobi učitelj kot učitelj, kot cerkovenik in kot organist, so tedaj imenovali »fasiom«. Dohodke določene v njem je tedaj dobival učitelj ali v denarju, ki so ga ljudje nosili k županu — če so ga — ali k učitelju samemu, ki je vodil v tem svoj posebni zapisnik. To se je godilo redkokje. Največkrat je dobival učitelj plačo v poljskih pridelkih, ki jih je moral veni pobirati od hiše do hiše. Najeti je moral voz z voli, ali s konji in pomagača. Na voz je dejal več vreč, za vsako vrsto pridelka eno, in tako obhodil vse vasi in njih hiše v župniji ter se vračal potem s polnimi, večkrat pa